

*Załącznik
do Uchwały Nr XXIV/211/2021
Rady Gminy Łabunie
z dnia 28 grudnia 2021 roku*

**GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY
W RODZINIE
W GMINIE ŁABUNIE
NA LATA 2021-2025**

ŁABUNIE 2021 R

SPIS TREŚCI

<u>Wprowadzenie</u>	2
1. <u>Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie – podstawowe pojęcia i definicje</u>	3
2. <u>Diagnoza problemu przemocy w rodzinach na terenie Gminy Łabunie</u>	5
2.2. <u>Przemoc w rodzinie na tle innych problemów społecznych</u>	5
2.3. <u>Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w Gminie Łabunie</u>	7
2.4. <u>Analiza SWOT sytuacji społecznej w kontekście przeciwdziałania przemocy</u>	13
3. <u>Założenia programowe i kierunki planowanych działań</u>	15
4. <u>Cele, zadania i wskaźniki realizacji programu</u>	16
5. <u>Opis realizacji programu</u>	17
6. <u>Metody i techniki realizacji programu</u>	19
7. <u>Budżet programu</u>	20
8. <u>Monitorowanie i ewaluacja programu</u>	21
9. <u>Harmonogram wdrażania „Programu przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy w Gminie Łabunie na lata 2021-2025”</u>	22
<u>Podsumowanie</u>	25

Wprowadzenie

Jeszcze do niedawna powszechnie uważano, że przemoc domowa występuje rzadko i wyłącznie w rodzinach patologicznych, a agresję pomiędzy członkami rodziny uważano za jedną z wielu powszechnych form zachowania społecznego. Przemoc stosowana przez osobę dorosłą wobec bliskich, w tym i dzieci, postrzegana była jako akceptowany sposób sprawowania nad nimi władzy i kontroli.

W Polsce zjawisko przemocy w rodzinie jako problem społeczny zaczęto traktować w latach 90-tych XX wieku. Od tego czasu podejmowano wiele różnych inicjatyw na rzecz ochrony ofiar na poziomie centralnym i wojewódzkim. Podjęto też badania nad skutecznością ochrony osób doświadczających przemocy od bliskich, które pokazały, że aby problem rozwiązać, należy przede wszystkim położyć nacisk na działania zlokalizowane najbliżej osób doświadczających przemocy czyli w miejscu ich zamieszkania lub pobytu, w środowisku lokalnym, słowem w gminie. Niniejszy program jest planem wprowadzenia lokalnych rozwiązań, nakierowanych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinach oraz minimalizowanie skutków pojawiającej się przemocy.

Głównym założeniem programu jest szybkie rozpoznawanie problemu przemocy w rodzinach na terenie Gminy Łabunie i wdrażanie skutecznych działań zmierzających do zapewnienia poczucia bezpieczeństwa osobom doświadczającym przemocy oraz ograniczenia problemu i minimalizowania jego skutków. Jednym z kierunków planowanych działań jest poprawa skuteczności wsparcia udzielanego osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, innym sprawne wdrażanie procedur interwencyjnych wobec osób podejrzewanych o stosowanie przemocy lub stosujących przemoc. Ważnym elementem programu jest także uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy przemocy w rodzinie i jej skutki.

Program adresowany jest do szeroko rozumianej społeczności lokalnej, której wiedza i działania mogą sprzyjać ograniczeniu zjawiska przemocy, ale szczególnie adresowany do osób doświadczających przemocy w celu zapewnienia im bezpieczeństwa. Działania programu skierowane są także do osób podejrzewanych o stosowanie przemocy oraz stosujących przemoc.

Program składa się z kilku części. W części opisowej programu przedstawiono charakterystykę zjawiska przemocy domowej, wyjaśniono podstawowe pojęcia oraz schemat funkcjonowania ofiary i sprawcy przemocy. Kolejną część stanowi diagnoza społeczna problemu przemocy w rodzinach na terenie Gminy Łabunie, na podstawie której zdefiniowano cele i działania. W innej części określono założenia programu mające za zadanie zwrócić uwagę na przemoc, jako na problem społeczny, ciągle wymagający poświęcenia i uwagi ze względu na dobro osób, które doświadczają przemocy. Program opisuje też sposób wdrażania i monitorowania działań oraz obszary i warunki ewaluacji. Program obejmuje pięcioletnią perspektywę czasową rozpoczynającą się od 2021 r. a kończącą się na 2025 roku. Taki okres pozwoli wdrożyć najważniejsze działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa i ochrony osób doświadczających przemocy oraz podjąć próbę doskonalenia funkcjonowania gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinach.

Program wypełnia cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łabunie na lata 2021-2027 przyjętej uchwałą Nr XXIV/210/2021 Rady Gminy Łabunie z dnia 28 grudnia 2021 roku, jest spójny z założeniami Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na 2021 r (kontynuacja WPPPwR 2017-2020) przyjętego uchwałą Nr XXII/371/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 21 grudnia 2020 r. Program wpisuje się w cele i założenia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021, przyjętego uchwałą Nr 16 Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2021 r. (Monitor Polski 2021, poz.235) oraz założenia projektu Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 dostępnego na łamach strony internetowej [https://www.gov.pl > web > rodzina > projekt-uchwały](https://www.gov.pl/web/rodzina/projekt-uchwały)¹.

1. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie – podstawowe pojęcia i definicje

Dom rodzinny spostrzegany jest jako środowisko, w którym człowiek czuje się bezpiecznie. Dla wielu ludzi dom rodzinny jest jednak miejscem, w którym doznaje się krzywd i cierpienia, upokorzenia i bólu od najbliższych członków rodziny.

Rodzina, która nie sprzyja zaspokojeniu podstawowych potrzeb jej członków, zwłaszcza potrzeby bezpieczeństwa nie może być traktowana jako właściwe środowisko do życia i rozwoju, stąd niezwykle istotna jest kwestia podejmowania interwencji we wszystkich przypadkach dysfunkcji w rodzinie, zwłaszcza w przypadku przemocy.

Przemoc w rodzinie definiowana jest na wiele sposobów. Wszystkie jednak podkreślają, że jest to działanie zamierzone, intencjonalne, świadome, z wyraźną przewagą sił ze strony agresora. Intencją działania jest wyrządzenie komuś krzywdy, narzucenie mu władzy, dokonanie bezprawnych czynów, godzenie w czyjąś osobistą wolność, naruszenie praw i dóbr osobistych wywołujących cierpienie i szkody. Takie działania skierowane przeciwko członkom rodziny wykraczają poza społeczne normy i zasady relacji międzyludzkich.

Na podstawie treści zapisu zawartego w art. 2 pkt. 2 ustawy z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przemoc w rodzinie rozumiana jest jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (członków rodziny, czyli osób najbliższych²), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”³.

1.Konsultacja trwała w okresie opracowywania niniejszego programu – adres strony widoczny na dzień 10.11.2021 r.

2.Przez osobę najbliższą rozumie się osobę w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950 i 2128), a także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą.

3.Patrz art.2 ust.2 ustawy z dnia 29.07.2005 (t.j. Dz.U.z 2020, poz.218).

Prowadzona przez wiele lat systematyczna diagnostyka przemocy pozwala stwierdzić, że przemoc:

- jest procesem, przebiega według określonego schematu i raczej nie pojawia się zniecka,
- ma tendencje do powtarzania się i rzadko jest jednorazowym epizodem,
- toczy się w wymiarze dominacji i uległości, gdyż osoba stosująca przemoc (potocznie zwana sprawcą) dąży do uzyskania totalnej dominacji nad osobą doznającą przemocy (potocznie zwaną ofiarą),
- nie jest zjawiskiem niezależnym od udziału człowieka, co oznacza, iż jest on zdolny do radzenia sobie ze złością, która czyni go sprawcą,
- przemoc jako zachowanie używane przez sprawców jest maską dla „nie chcę” (stwierdzenia „nie mogę, to jest silniejsze ode mnie” są tylko tłumaczeniem sprawcy),
- odpowiedzialność zawsze jest po stronie sprawcy, niezależnie od tego co zrobiła ofiara,
- przejawia się w różnych formach.

Znawcy i badacze tematyki, między innymi Jerzy Mellibruda⁴ definiują przemoc jako „intencjonalne zachowanie naruszające wszelkie prawa i dobra osobiste jednostki, w sposób uniemożliwiający jej obronę i powodujące szkody psychiczne, fizyczne, symboliczne i materialne” Ważnym kryterium w tej definicji jest dysproporcja sił, która odróżnia zjawisko przemocy od konfliktu czy agresji.

Na przemoc w rodzinie można spojrzeć w czterech perspektywach: prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej. W perspektywie prawnej przemoc jest przestępstwem, karanym pozbawieniem wolności na podstawie art. 207 kodeksu karnego, dotyczącego znęcania się fizycznego lub moralnego nad członkiem rodziny. W kwestii moralnej przemoc to krzywdzenie słabszego, a sprawca powinien być potępiany za swoje czyny przez społeczeństwo. Perspektywa psychologiczna zwraca uwagę na cierpienie i bezradność ofiary, odsłania wszystkie mechanizmy sterujące przemocą i relacje między sprawcą a ofiarą. Perspektywa społeczna zwraca uwagę głównie na koszty jakie wywołuje przemoc, ale też na obyczaje i postawy społeczeństwa, które często usprawiedliwiają przemoc.

Pomimo wielu lat prowadzenia różnorodnych badań statystycznych trudno jest dokładnie oszacować rozmiary przemocy domowej. Mimo wielu działań interwencyjnych nie wszystkie przypadki przemocy daje się zidentyfikować. Wiele osób doznających przemocy nie ujawnia tego, co się dzieje w ich domach, dlatego edukacja i przeciwdziałanie przemocy zajmują tak ważne miejsce w obszarze wsparcia społecznego.

Wspieranie osób doświadczających przemocy znalazło swoje odzwierciedlenie w wielu publikacjach oraz aktach prawnych. W ustawodawstwie polskim kwestie te określają między innymi przepisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku w rozdziale drugim „Wolności, Prawa i Obowiązki Człowieka i Obywatela” oraz przepisy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, które dokładnie

4J. Mellibruda, R. Durda, H. D. Sasal *O przemocy domowej. Poradnik dla lekarza pediatri*, PARPA, Warszawa 1998, s.19

wskazują poziomy oddziaływania, szczegółowe zadania poszczególnych podmiotów w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz sposoby realizacji tych zadań. Jednym z wielu zadań jest wdrożenie programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy, co czyni zasadnym opracowanie i wprowadzenie w życie zapisów niniejszego dokumentu.

2. Diagnoza problemu przemocy w rodzinach na terenie Gminy Łabunie

2.1. Metodologia diagnozy

Przemoc jako problem społeczny na terenie Gminy Łabunie widoczna była od wielu lat w statystykach odzwierciedlających interwencje Policji oraz działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej prowadzone na rzecz osób doświadczających przemocy.

Szczegółowa diagnoza problemu przemocy w rodzinach została zapoczątkowana po 2012 roku na skutek działań Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a kontynuowana na potrzeby opracowania „Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Łabunie” przyjętego uchwałą Nr XXIV/160/2013 Rady Gminy Łabunie z dnia 27 listopada 2013 roku.

Rozpoczęte badania diagnostyczne zweryfikowano i uzupełniono na potrzeby niniejszej diagnozy. Badania przeprowadzono z wykorzystaniem metody statystycznej, która umożliwiła ocenę skali problemu przemocy na podstawie działań prowadzonych przez pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łabuniach oraz innych służb z wykorzystaniem procedury „Niebieskie Karty”. W diagnozie wykorzystano statystyki odzwierciedlające działania różnych instytucji powołanych do wspierania osób doświadczających przemocy. Uzupełnienie badań statystycznych stanowiły badania focusowe (zogniskowany wywiad grupowy) przeprowadzony z osobami profesjonalnie zajmującymi się pracą z osobami i rodzinami doświadczającymi przemocy, w tym członkami Zespołu Interdyscyplinarnego oraz pracownikami socjalnymi realizującymi pracę socjalną w rodzinach dotkniętych przemocą. Informacje o skutkach społecznych przemocy oraz problemy dotyczące pracy ze sprawcami przemocy diagnozowano metodą analizy dostępnych ekspertyz, raportów i sprawozdań, w tym sprawozdań z realizacji zadań pomocy społecznej oraz zadań wynikających z przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

2.2. Przemoc w rodzinie na tle innych problemów społecznych

W pierwszym etapie prac analizie poddano problemy społeczne identyfikowane na obszarze Gminy Łabunie, w diagnozie problemów społecznych wykorzystanej do opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2027. Celem tej analizy porównanie problemu przemocy z innymi oraz wskazanie liczby rodzin zagrożonych przemocą domową. W analizie diagnostycznej wskazano, że problem przemocy nie jest dominującym wśród problemów społecznych, z którymi borykają się mieszkańcy Gminy.

Najbardziej widoczny i dotkliwy jest problem bezrobocia i niskich dochodów, które mogą jednak generować zachowania konfliktowe i przyczyniać się do przemocy w rodzinach. Według szczegółowych statystyk Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Łabunie, prowadzącego działania na rzecz osób, które doświadczają przemocy w rodzinach problem ten dotyka niewielkiego odsetka rodzin (w 2020 r. do Zespołu wpłynęło 16 formularzy „Niebieskie Karty” dotyczących zjawiska przemocy w 13 rodzinach), ale skutki przemocy odczuwane nawet przez nieliczną grupę osób i rodzin są postrzegane jako najbardziej dotkliwa kategoria problemów społecznych, dlatego między innymi jest to ważny problem, który powinien mieć swoje odzwierciedlenie w działaniach służb powołanych do interwencji i niesienia pomocy osobom doświadczającym tego problemu. Porównanie statystyki odnoszącej się do innych identyfikowanych na terenie Gminy problemów, zdaje się potwierdzać postawioną wyżej hipotezę. W katalogu problemów dotyczących mieszkańców Gminy Łabunie przemoc w rodzinie zajmuje odległe miejsce.

Tabela 1. Zestawienie najczęściej występujących problemów społecznych w gminie Łabunie w latach 2019-2020

Problem społeczny	Rok 2019	Rok 2020
ubóstwo	84	81
sieroctwo	0	0
bezdomność	1	1
potrzeba ochrony macierzyństwa	10	8
w tym: wielodzietność	6	5
bezrobocie	69	74
niepełnosprawność	46	33
długotrwała lub ciężka choroba	52	32
bezaradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	9	6
przemoc w rodzinie	19	13
alkoholizm	8	18
narkomania	0	0
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	4

Źródło: Sprawozdania MPiPS 03 za lata 2019 i 2020 -część IV. Powody udzielania pomocy.

Według analizowanych dokumentów statystycznych najbardziej widoczne są problemy:

- bezrobocia i ubóstwa.
- długotrwałej choroby i niepełnosprawności
- niezaradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych
- uzależnienia (w tym: alkoholizmu i narkomanii).
- przemocy.

Problem przemocy w rodzinie uplasował się na odległej pozycji w zestawieniu wszystkich problemów społecznych jakie rozwiązuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łabuniach.

Z przemocą może jednak być powiązany problem uzależnień, który jest odczuwalny i prawdopodobnie bardziej widoczny w przestrzeni społecznej niż przemoc, która ma miejsce w czterech ścianach.

Analiza statystyczna prezentowanych wcześniej wyników pozwoliła stwierdzić jednoznacznie, że problem przemocy realnie występuje w środowisku, co sprawia, że należy podjąć wszelkie starania aby diagnozować go jeszcze dokładniej.

2.3. Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w Gminie Łabunie

Do niedawna uważano, że przemoc domowa występuje rzadko i wyłącznie w rodzinach patologicznych, a agresję pomiędzy członkami rodziny uważano za jedną z wielu normalnych form zachowania w codziennym życiu. Obecnie wiadomo, że przemoc może mieć miejsce w różnych środowiskach, nie tylko wśród osób i rodzin najuboższych, ale też rodzinach o wysokim statusie społecznym, zamożnych i uważanych przez środowisko za rodziny funkcjonujące prawidłowo. W programie przeciwdziałania przemocy powinna być zatem zaplanowana pogłębiona diagnoza społeczna, pokazująca rzeczywisty rozmiar tego problemu na obszarze Gminy Łabunie.

Trudności diagnostyczne powoduje fakt, że przemoc jako problem rzadko wychodzi poza próg domu. Osoby będące ofiarami przemocy niechętnie szukają pomocy wśród bliskich osób czy instytucji. Najczęstsze powody takiego zachowania to:

- a) lęk przed zemstą ze strony partnera,
- b) uczucie wstydu i upokorzenia, obawa przed opinią otoczenia,
- c) poczucie winy osoby doświadczającej przemocy,
- d) niska samoocena osoby doświadczającej przemocy,
- e) zależność finansowa od partnera, który często jest jedynym żywicielem rodziny,
- f) brak wiary we własne siły,
- g) brak odwagi, przed samodzielnym utrzymaniem siebie i dzieci,
- h) złudzenie, że przemoc była incydentalna, a sam partner zmieni się na lepsze,
- i) uznanie przemocy za wewnętrzny problem rodziny,
- j) utrata wiary w jakąkolwiek pomoc,
- k) porażki w poszukiwaniu pomocy,
- l) utrzymanie toksycznego związku kosztem cierpienia, ze względu na wartości religijne lub tradycje kulturowe.

Diagnoza to nie tylko rozpoznawanie sytuacji, ale także pierwszy etap dostarczania wsparcia, wzmocnienia, wprowadzenia zmian. W pracy z rodziną diagnozą powinien być objęty nie tylko sam jej obiekt, ale także jego środowisko społeczne i szeroko rozumiane otoczenie.

Ponadto należy pokreślić, że ofiarami przemocy są często dzieci, które nie potrafią same poprosić o pomoc, co jeszcze bardziej utrudnia dokładne rozpoznanie problemu i przygotowanie stosownej oferty wsparcia dla osób doświadczających przemocy.

Dzieci rozwijając się w atmosferze przemocy często przyjmują negatywne wzorce zachowań i niejednokrotnie zostają sprawcami przemocy w rodzinie jako dorośli. To zagrożenie powoduje konieczność jak najszybszego reagowania na przemoc oraz odizolowanie osób doświadczających przemocy od sprawców.

Dzięki dobrej diagnozie i opartej na niej ofercie wsparcia problem przemocy może zostać ograniczony do minimum, a osoby jej doświadczające mogą poczuć się bezpieczne. Diagnoza powinna pokazać faktyczną skalę problemu oraz realne potrzeby, które stoją przed władzą lokalną, służbami oraz instytucjami zajmującymi się polityką społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także przed społecznością lokalną Gminy Łabunie. Sporządzenie dokładnej i wartościowej diagnozy staje się więc wyzwaniem dla obecnego programu.

Problem przemocy poddano analizie przez pryzmat działań Zespołu Interdyscyplinarnego zajmującego się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w zakresie praktycznym. Prace Zespołu polegają między innymi na prowadzeniu procedury „Niebieskie Karty”, w wyniku której podejmowane są działania interwencyjne mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobom, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie. Liczbę spraw prowadzonych w ramach tej procedury należy uznać jako jeden z najbardziej wiarygodnych wskaźników zjawiska przemocy w rodzinie, możliwy do zaobserwowania z zastosowaniem dostępnych metod i technik badawczych.

Tabela 2. Liczba spraw zgłoszonych w latach 2018-2019-2020 do objęcia wsparciem w ramach procedury „Niebieskie Karty” przez podmioty uprawnione na terenie Gminy Łabunie

Liczba zgłoszonych spraw w ramach procedury „Niebieskie Karty”	Rok		
	2018	2019	2020
Pomoc społeczna	1	1	0
Policja	9	15	13
Oświata	0	0	0
Ochrona zdrowia	0	0	0
GKRPA	0	0	0
Razem	10	16	13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji ZI

Na przestrzeni analizowanego okresu jest znaczny wzrost liczby spraw zgłoszonych w ramach procedury „Niebieskie Karty” w 2019 roku, po czym 2020 rok pokazuje spadek interwencji. Statystyka potwierdza, że przemoc choć nielicznie ale jest obecna w życiu rodzin na terenie Gminy.

Procedura najczęściej podejmowana jest na skutek interwencji Policji, co dodatkowo utwierdza w przekonaniu, że przemoc jest problemem dla osób jej doświadczających, skoro decydują się wzywać policję dla zapewnienia sobie i członkom swoich rodzin bezpieczeństwa.

Na przestrzeni 2019 roku Policja 15 razy interweniowała w rodzinach- nieco mniej bo 13 razy w 2020 roku, co z jednej strony pokazuje skuteczność reagowania na problem przemocy, ale z drugiej strony pokazuje bardzo istotny aspekt zjawiska przemocy, a mianowicie bezkarność osób dopuszczających się przemocy. Wprawdzie trudno w tej kwestii o rzetelne statystyki, bowiem nie ma możliwości prowadzenia dokładnych badań tego problemu w inny sposób, niż przez analizę zgłoszonych przypadków przemocy, ale na podstawie działań prowadzonych w ramach procedury „Niebieskie Karty” można stwierdzić, że problem ten dotyczy niektórych rodzin. Sporadycznie osobami doświadczającymi przemocy są także dzieci wychowujące się w rodzinach, a sprawcami przemocy są ich rodzice.

Przebieg działań prowadzonych na rzecz osób i rodzin z problemem przemocy poddano analizie przez pryzmat procedury „Niebieskie Karty”, co pokazują zamieszczone poniżej zestawienia. Pierwsze z nich prezentuje liczby zakończonych postępowań w związku z ustaniem przemocy, kolejne zestawienia prezentują liczby postępowań kierowanych do sądów oraz sankcje stosowane wobec osób stosujących przemoc. W dalszej części zamieszczono zestawienie prezentujące liczby osób objętych specjalistycznym wsparciem z powodu skutków przemocy.

Tabela 3. Liczba zakończonych spraw/postępowań w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

Rok	Liczba zakończonych postępowań prowadzonych w ramach procedury NK	Liczba NK zakończonych na skutek ustania przemocy w rodzinie i realizacji planu wsparcia osób doświadczających przemocy	Liczba postępowań zakończonych z braku zasadności podejmowania działań w ramach procedury NK na podstawie § 18 ust. 1 pkt 2	Liczba postępowań zakończonych z braku zasadności podejmowania działań w ramach procedury NK na podstawie § 16 ust. 1 pkt 5
2018	15	13	1	1
2019	10	9	0	1
2020	15	8	7	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji ZI

Jak pokazuje zamieszczone wyżej zestawienie liczba zakończonych postępowań oraz działań prowadzonych z zastosowaniem planu wsparcia w ramach procedury „Niebieskie Karty” w kolejnych latach pokazuje różne wartości, co może być oznaką skuteczności prac

Zespołu Interdyscyplinarnego oraz wzmocnienia współpracy instytucji działających na rzecz osób doświadczających przemocy.

Działania Zespołu Interdyscyplinarnego prowadzone przy zastosowaniu procedury „Niebieskie Karty” polegają między innymi na dokładnym diagnozowaniu problemu i podjęciu stosownych kroków w celu zapewnienia bezpieczeństwa rodzinie, zaprzestania stosowania przemocy oraz ukarania osób winnych. W tym obszarze podejmowana jest także współpraca z Policją, Prokuraturą i Sądem. Stan spraw kierowanych do tych instytucji prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 4 Liczba spraw kierowanych do sądu w związku z podejrzeniem stosowania przemocy

Rok	Liczba spraw skierowanych do sądu z wnioskiem o wgląd w sytuację rodziny ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa dziecka w rodzinie.	Liczba spraw skierowanych do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do przymusowego leczenia odwykowego z uwagi na towarzyszący przemocy problem uzależnienia od alkoholu
2018	0	4
2019	2	4
2020	0	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji ZI

W prezentowanym wyżej zestawieniu widoczny jest poziom aktywności nie tylko Zespołu Interdyscyplinarnego ale też Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Kierowane przez Komisję wnioski do sądu są ważnym elementem oddziaływania na potencjalnych sprawców przemocy i ważnym narzędziem w odzyskiwaniu równowagi w rodzinach dotkniętych sprzężonym problemem uzależnienia od alkoholu i przemocy stosowanej przez osoby uzależnione wobec członków swoich rodzin.

Wśród mechanizmów przeciwdziałania przemocy w rodzinach pojawiają się sankcje stosowane wobec osób stosujących przemoc. W posiadanych przez Zespół Interdyscyplinarny materiałach statystycznych nie utrwalono szczegółowych danych w istotnych dla oceny problemu kwestiach. Jest to spowodowane brakiem ustalonych wcześniej procedur sprawozdawczych. Obecne działania Zespołu z roku na rok podlegają uszczegółowieniom, co owocuje coraz bardziej dokładną analizą problemu przemocy w rodzinach na terenie Gminy. Analizowany okres pokazuje, że osobami, które zostały dotknięte przemocą zajmują się profesjonalnie uprawnione do działań interwencyjnych i wspierających podmioty. W systemie wsparcia na poziomie Gminy Łabunie widoczne są działania wspierające osoby dotknięte przemocą. Ich liczba z roku na rok staje się większa, co oznacza, że system staje się coraz bardziej dostępny dla osób doświadczających przemocy i coraz bardziej skuteczny.

W działaniach wspierających osoby doświadczające przemocy zarówno pośrednio jak i bezpośrednio zrealizowano wiele inicjatyw zawartych w celach szczegółowych Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar do 2020 roku:

- 1) Prowadzono lokalne, informacyjne akcje społeczne, w tym kampanię pn: „Reaguj na przemoc”, w ramach której zakupiono pakiet materiałów informacyjnych (plakaty i broszurki) który rozprowadzano wśród mieszkańców Gminy Łabunie. Osoby zakładające NK na bieżąco informowały osoby dotknięte przemocą o możliwości nieodpłatnego pozyskania ulotek i broszurek dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie w siedzibie GOPS Łabunie. Zespół Szkolno – Przedszkolny w Łabuniach przyłączył się do kampanii społecznej organizowanej przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę pod nazwą „# Zgłoś To”. Celem tej kampanii była walka ze szkodliwymi treściami w internecie. Świadome, uważne rodzicielstwo, polegające na wspieraniu dziecka w korzystaniu z internetu, ustalaniu zasad bezpieczeństwa, wskazywaniu pozytywnych zastosowań sieci, komentowaniu treści. Informacje o akcji zostały zamieszczone na stronie internetowej szkoły oraz przekazane na zebraniach z rodzicami.
- 2) Realizowano współpracę pomiędzy organami samorządu terytorialnego a Parafią Kościoła Rzymsko-Katolickiego w Łabuniach w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie do programu nauk przedmałżeńskich. W programie nauk przedmałżeńskich prowadzonych przez Parafię Kościoła Rzymsko - Katolickiego w Łabuniach zostały zawarte elementy edukacji z zakresu zjawiska przemocy w rodzinie.
- 3) Prowadzono poradnictwo, w szczególności przez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych alternatyw wobec stosowania przemocy, metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. Punkt Konsultacyjno - Interwencyjny Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Łabuniach działa w siedzibie GOPS Łabunie 2 x w miesiącu. Wszystkie osoby objęte procedurą NK były zachęcane do skorzystania z pomocy oferowanej w w/w Punkcie. Ze wsparcia Punktu w 2020 r. skorzystało 6 osób z rodzin objętych procedurą NK w tym 4 osoby doświadczające przemocy i 2 osoby stosujące przemoc.
- 4) Zapewniono pomoc i ochronę osób - zgodnie z procedurą „Niebieskie Karty”.
- 5) Upowszechniano informacje w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej. Na tablicach ogłoszeń we wszystkich instytucjach na terenie Gminy Łabunie, których członkowie wchodzi w skład Zespołu Interdyscyplinarnego (Ośrodek Zdrowia, GOPS, Posterunek Policji, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Łabuniach i w Łabuńkach Pierwszych) znajdują się informacje dotyczące problemu przemocy w rodzinie, między innymi adresy i numery telefonów instytucji świadczących pomoc medyczną, psychologiczną, prawną, socjalną, zawodową i rodzinną.
- 6) Realizowano pomoc w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego. W ramach powołanych grup roboczych oraz działań punktu konsultacyjno - interwencyjnego w roku 2020 osoby dotknięte przemocą w rodzinie otrzymały pomoc w formie poradnictwa:
 - ✓ medycznego 1 osoba
 - ✓ psychologicznego 17 osób
 - ✓ prawnego 17 osób
 - ✓ socjalnego 3 osoby
 - ✓ zawodowego i rodzinnego 17 osób.

Ponadto wszystkie osoby dorosłe dotknięte przemocą, wobec których w roku 2020 była prowadzona procedura NK (17 osób) były zachęcane do skorzystania z nieodpłatnego wsparcia oferowanego przez Okręgowy Ośrodek Pomocy Pokrzywdzonym Prześstępstwem w Zamościu ul. Partyzantów 5 między innymi w formie poradnictwa prawnego, psychologicznego, psychiatrycznego.

- 7) Na tablicy ogłoszeń GOPS, Policji, Szkoły Podstawowej w Łabuniach są umieszczone informacje na temat możliwości uzyskania pomocy w sytuacjach kryzysowych oraz adresy placówek zapewniających schronienie i pomoc osobom dotkniętym przemocą.
- 8) Czuwano nad bezpieczeństwem dzieci w rodzinach dotkniętych przemocą, mimo, że w rodzinach nie zachodziła potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12 a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
- 9) Nawiązano współpracę z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Z uwagi na fakt, że na terenie Gminy Łabunie nie działają organizacje pozarządowe w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zespół Interdyscyplinarny kieruje osoby do Okręgowego Ośrodka Pomocy Pokrzywdzonym Prześstępstwem w Zamościu ul. Partyzantów 5 prowadzonego przez Stowarzyszenie Integracji Rodzin „Przystań” z siedzibą w Chełmie.
- 10) Badano skuteczność pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą. Procedurę NK zakończono w 15 rodzinach, z czego w 4 przypadkach prowadzony był monitoring. We wszystkich monitorowanych przypadkach relacje uległy znacznej poprawie, zaś przemoc nie występuje.

Prowadzono także działania na rzecz sprawców przemocy w tym:

- 1) Rozpowszechniano informatory o podmiotach realizujących działania na rzecz sprawców przemocy.
- 2) Stosowano procedurę „Niebieskie Karty” wobec sprawców przemocy.
- 3) Występowano do sądu z wnioskiem o zastosowanie wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie środków zapobiegawczych. W 2020 r. Posterunek Policji w Łabuniach wystąpił z wnioskiem o zastosowanie środka zapobiegawczego do prokuratury wobec 6 osób podejrzanych o stosowanie przemocy, oraz do sądu wobec 1 osoby.
- 4) Prowadzono współpracę pomiędzy służbami w zakresie monitorowania zachowania osób skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie.
- 5) Tworzono sieci współpracy placówek udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Przy GOPS w Łabuniach 2 x w miesiącu działa punkt konsultacyjny dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. W punkcie konsultacyjnym w 2020 roku udzielono wsparcia osobom z terenu gminy w tym 4 osobom doświadczającym przemocy i 2 osobom stosującym przemoc. W roku 2020 nie zachodziła potrzeba kierowania osób do placówek w ramach utworzonej sieci wsparcia w powiecie zamojskim.
- 6) Podnoszono kompetencje służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym realizowano szkolenia i spotkania tematyczne, na których przedstawiciele lokalnych instytucji mogli doskonalić swoje umiejętności, poszerzyć wiedzę i upowszechnić dobre praktyki. W 2020 roku trzech członków Zespołu Interdyscyplinarnego uczestniczyło w organizowanych przez PCPR w Zamościu grupach wsparcia prowadzonych przez psychologa.

Jak pokazuje obecna analiza, problem przemocy w rodzinie jest obecny wśród problemów na terenie Gminy Łabunie. Choć liczba rodzin dotkniętych problemem przemocy jest sukcesywnie niewielka, to jednak rodziny doświadczające tego problemu wymagają wsparcia i podejmowania skutecznych działań. Szczegółowe zbadanie problemu przemocy w rodzinach wymaga dalszej obserwacji i będzie możliwe dopiero po pewnym okresie działań Zespołu Interdyscyplinarnego, prowadzącego procedurę „Niebieskie Karty” oraz ujednoczenia procedur sprawozdawczych, które umożliwią rzetelne i porównywalne analizowanie statystyk.

Przedstawione w diagnozie dane nie odzwierciedlają rzeczywistej skali tego problemu. Można tu wysnuć wniosek, że jest to jeszcze problem nie ujawniany przez wszystkich mieszkańców, bowiem stosowanie przemocy często identyfikuje się z mitem, że „przemoc domowa to sprawa prywatna”. To powoduje, że zgłoszenia przypadków przemocy nie są jeszcze tak oczywiste dla wszystkich dotkniętych tym problemem. Nie wszyscy są świadomi faktu, że przemoc to nie osobisty problem, tylko przestępstwo ścigane z urzędu (art. 207 k.k.) zaś przemoc nie zatrzymana prowadzi do eskalacji i jest poważnym zagrożeniem dla zdrowia a nawet życia.

Analiza działań na rzecz osób doświadczających przemocy nie wskazuje dokładnie jaki jest poziom skuteczności działań systemu wspierania osób doświadczających przemocy na terenie Gminy. Badania prowadzone w tym obszarze nie dają jeszcze rzetelnej informacji o efektach działań, co czyni zasadnym dalsze prowadzenie badań w tym zakresie.

Istotnym obszarem programu powinna być też szeroko rozumiana działalność profilaktyczna, aby nie dopuścić do rozprzestrzeniania się zjawiska przemocy i ochronić przez przemocą potencjalne ofiary. Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest nie tylko podejmowanie interwencji w sprawach przemocy w rodzinach, ale też projektowanie działań profilaktycznych zmierzających do ograniczenia skutków przemocy, adresowanych do społeczności lokalnej.

2.4. Analiza SWOT sytuacji społecznej w kontekście przeciwdziałania przemocy

Podsumowanie i weryfikację diagnozy problemu przemocy może stanowić też dokonana analiza SWOT. Jej wynik przedstawia się następująco:

Analiza SWOT sytuacji społecznej na terenie Gminy Łabunie w kontekście przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych w zakresie przemocy w rodzinie. 2. Dostęp do bezpłatnego poradnictwa prawnego i psychologicznego na 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Problemy z izolacją osób doznających przemocy od sprawców. 2. Mało rozwinięta sieć placówek udzielających długookresowego schronienia osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.

<p>poziomie instytucji dostępnych w strukturach Miasta Zamość- będącego miastem powiatowym, do których mają dostęp mieszkańcy Gminy.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Realizowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy. 4. Profesjonalna kadra instytucji pomocowych oraz pozostałych podmiotów działających na rzecz rodzin zagrożonych przemocą (posiadane specjalizacje w zakresie pracy z ofiarami przemocy, świadomość problemu, oraz zaangażowanie w udzielanie pomocy). 5. Dobra współpraca służb i instytucji w ramach ZI. 6. Gotowość do poszerzania wiedzy oraz podnoszenia kwalifikacji pracowników służb, instytucji, podmiotów stykających się z problemem przemocy w rodzinie. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Niedostateczna wiedza społeczności lokalnej o kompetencjach poszczególnych służb i ich zapleczu.
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Akceptacja społeczna dla działań instytucji związanych z przeciwdziałaniem przemocy. 2. Ustawowe uregulowanie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 3. Zwiększanie dostępności do działań terapeutycznych dla ofiar przemocy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obojętność społeczna wobec przemocy w rodzinie. 2. Niechęć osób poszkodowanych do ujawniania przemocy. 3. Niebezpieczeństwo marginalizacji i wykluczenia społecznego osób i rodzin dotkniętych przemocą. 4. Funkcjonujące w społeczeństwie mity, przekonania i stereotypy na temat przemocy domowej. 5. Brak dostępu do programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. 6. Poczucie bezkarności u osób stosujących przemoc. 7. Problemy mieszkaniowe uniemożliwiające skuteczne odizolowanie sprawcy przemocy. 8. Zbyt długi tryb postępowania karnego za znęcanie się nad rodziną, 9. Niskie kary w stosunku do rangi popełnionych czynów (zawieszania kar).

Aby ustalić rzeczywisty rozmiar problemu kierunki działań programowych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie muszą zostać skierowane zarówno na rozpoznanie zjawiska jak i wdrożenie działań informacyjnych i profilaktycznych, po to, by w jak największym stopniu uświadomić zagrożenia oraz informować jak należy chronić rodzinę, jak

przeciwdziałać niepożądanym zachowaniom społecznym i jak utrwać wzorzec prawidłowo funkcjonującej rodziny i społeczeństwa. W kontekście tak pojmowanej roli programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy uczestnikami/adresatami programu będą:

- Osoby i rodziny z terenu Gminy Łabunie doświadczające przemocy od swoich bliskich.
- Osoby wobec których istnieje prawdopodobieństwo, że są sprawcami przemocy.
- Instytucje działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Władze lokalne mające wpływ na kształtowanie warunków bezpieczeństwa dla osób doświadczających przemocy.
- Społeczność lokalna Gminy Łabunie jako grupa mająca wpływ na kształtowanie prawidłowych postaw wobec przemocy oraz promowanie stylu życia bez przemocy.

3. Założenia programowe i kierunki planowanych działań.

W celu zwiększenia skuteczności procesu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz umożliwienia realizacji celów zdefiniowanych w programie określono cztery główne założenia programowe:

1. Wdrożenia działań o charakterze profilaktycznym, edukacyjnym i informacyjnym ustala się jako priorytet w eliminowaniu stereotypów o przemocy oraz zmianie mentalności mieszkańców w zakresie walki ze skutkami przemocy w rodzinie, co może wpłynąć na zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie. W tym obszarze koncentruje się uwagę na pomaganiu osobom dotkniętym przemocą w systemie, który powinien łączyć działania sektora publicznego i organizacji pozarządowych.
2. Zwiększenie skuteczności działań adresowanych do osób doświadczających przemocy wskazuje się jako warunek umożliwiający prawidłowe funkcjonowanie społeczne, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa oraz wpływu na własne życie.
3. Zwiększenie skuteczności działań adresowanych do osób stosujących przemoc ustala się jako warunek umożliwiający tym osobom zmianę dotychczasowych zachowań i stylu życia oraz ponoszenie kary za nieakceptowane zachowania wobec bliskich w rodzinie
4. Utrzymanie wysokiego poziomu kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie ustala się jako priorytetowy kierunek umożliwiający wykonanie rzetelnej diagnozy problemu oraz opracowanie skutecznych planów wsparcia dla osób doświadczających przemocy i podejmowanie konsekwentnych działań wobec osób stosujących przemoc.

Na podstawie zdefiniowanych założeń określono cele Programu, a następnie wskaźniki umożliwiające monitorowanie i postęp wdrażania Programu.

4. Cele, zadania i wskaźniki realizacji programu.

Głównym celem Programu przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy jest *„Skuteczne wspieranie osób doświadczających przemocy w rodzinach oraz umożliwienie mieszkańcom Gminy Łabunie życia w środowisku wolnym od przemocy”*.

Takie sformułowanie celu głównego programu jest odpowiedzią na zdiagnozowany problem przemocy w rodzinach, wskazujący niewielkie natężenie wśród innych bardziej dotkliwych problemów Gminy. Jest też powiązany z celem Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022.

Osiągnięcie powyższego celu będzie możliwe poprzez realizację czterech celów szczegółowych, zdefiniowanych jako:

1. Zwiększenie zakresu działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na obszarze Gminy Łabunie.
2. Zwiększenie dostępności do różnorodnych form wsparcia osobom doznającym przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
4. Wzmocnienie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Zadania niezbędne do realizacji określonych wyżej celów szczegółowych zostały wyszczególnione w Harmonogramie (część 9) realizacji Programu. Zadania stanowią zbiór przedsięwzięć możliwych do realizacji według stanu prawnego oraz możliwości organizacyjnych dostępnych na dzień opracowania programu. W przypadku zmiany prawa, pojawianie się okoliczności uzasadniających poszerzenie katalogu działań bądź zmianę sposobu ich realizacji działania mogą być modyfikowane i uzupełnione (poszerzone) o dodatkowe, których zakres będzie niezbędny do prawidłowej realizacji celów i osiągnięcia oczekiwanych efektów potwierdzających skuteczność wdrażania programu.

Wskaźniki dla poszczególnych celów zostały podzielone na dwie grupy uwzględniające cel główny i cele szczegółowe.

Dla celu głównego zdefiniowano dwa zasadnicze wskaźniki umożliwiające ocenę stopnia wdrażania zadań programowych oraz ich efektywność:

- 1) Liczbę rodzin, w których występuje problem przemocy. Wskaźnik będzie badany corocznie w oparciu o liczbę spraw prowadzonych w ramach procedury „Niebieskie Karty”. Zakłada się, że ten wskaźnik będzie odzwierciedleniem działań profilaktycznych, edukacyjnych oraz interwencyjnych podejmowanych na rzecz osób uwikłanych w problemy przemocy w środowisku lokalnym.
- 2) Liczbę osób doświadczających przemocy, wobec których zakończono procedurę „Niebieskie Karty” z powodu ustania przemocy. Wskaźnik będzie badany w oparciu o liczbę protokołów ZI z zakończenia postępowania w sprawach przemocy. Zakłada się, że wzrośnie skuteczność działań, prowadzonych na rzecz osób doświadczających przemocy, czego obrazem będzie rosnąca liczba spraw zakończonych w danym roku kalendarzowym.

Wskaźniki odzwierciedlające postęp w realizacji działań niezbędnych do realizacji poszczególnych celów szczegółowych zostaną zdefiniowane i zamieszczone w Harmonogramie obok poszczególnych działań programowych.

Wskaźniki będą badane w oparciu o dokumentację działań Zespołu Interdyscyplinarnego, działań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łabuniach oraz informacji uzyskanych od podmiotów prowadzących działania w zakresie profilaktyki przemocy, współpracujących z Zespołem Interdyscyplinarnym na poziomie Gminy i Powiatu, w tym Policji, Prokuratury, Sądu i innych.

5. Opis realizacji programu

Przemoc jest zjawiskiem wymagającym działań interdyscyplinarnych. Z uwagi na fakt, iż przemocy towarzyszą alkohol, zaniedbania, kłopoty materialne, zdrowotne oraz wiele innych, prowadzenie działań wymaga zaangażowania specjalistów z różnych dziedzin oraz współpracy wielu instytucji. Przemoc w rodzinie dotyka wszystkich jej członków, także świadków przemocy, którymi często są dzieci i one również wymagają pomocy. W sytuacji przemocy w rodzinie działania muszą mieć wielowymiarowe podejście. Tylko działania interdyscyplinarne dają takie możliwości, by różne osoby i służby mogły działać w tym samym czasie, zajmując się różnymi aspektami przemocy zgodnie ze swoimi kompetencjami i zadaniami. Aby przyniosły pożądany efekt, którym będzie zmiana i zatrzymanie przemocy, działania muszą być dostosowane do potrzeb konkretnych rodzin, skoordynowane i tworzące system, który będzie oddziaływał zarówno na osobę doświadczającą przemocy jak i stosującą przemoc.

Praktyka pokazuje, że skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wymaga podejmowania nie tylko działań interwencyjnych ale też wsparcia po interwencji. Program jest traktowany jako element lokalnego systemu wsparcia dla osób doświadczających przemocy. Działania interdyscyplinarne umożliwiają prowadzenie spraw przez instytucje (podmioty) najbardziej kompetentne w danej dziedzinie. Każda z nich do współpracy wnosi swoją wiedzę i umiejętności, które mają istotne znaczenie dla przyjęcia najlepszej strategii w zakresie wychodzenia z przemocy i zapobiegania jej nawrotom. W Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinach i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinach w Gminie Łabunie na lata 2021-2025 najważniejszą rolę przypisano Zespołowi Interdyscyplinarnemu, który realizuje procedurę „Niebieskie Karty”. Nie mniejsza jest także rola podmiotów, których działania są powiązane z procedurą „Niebieskie Karty” np. Policji, Prokuratury oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, który prowadzi działania w obszarze wspierania osób doświadczających przemocy poprzez realizację pracy socjalnej i poradnictwa socjalnego oraz zapewnia obsługę administracyjną Zespołu Interdyscyplinarnego.

Szczegółowa realizacja programu tj. celów i działań prowadzących do realizacji celów nie wymaga podejmowania dodatkowych działań formalnych, może jednak zaistnieć sytuacja konieczności zlecenia zadań programowych oraz zawierania umów zlecenia w związku z koniecznością zlecenia zadań. Realizacja programu wymaga jednak podziału zadań pomiędzy instytucje współpracujące ze sobą w realizacji Programu, dobrej koordynacji oraz

zaangażowania poszczególnych podmiotów, którym zostaną powierzone poszczególne zadania.

Przewiduje się, że realizacja programu pozwoli na jego pełną realizację. Oczekiwane rezultaty wdrożenia programu to między innymi:

- a) zmniejszenie przypadków przemocy w rodzinie;
- b) podniesienie skuteczności interwencji wobec problemu przemocy;
- c) rozwój oferty pomocowej dla rodzin uwikłanych w przemoc;
- d) integracja działań instytucji wobec problemu przemocy w rodzinie;
- e) rozwój wiedzy, kompetencji, umiejętności reagowania wobec problemu przemocy poprzez szkolenia, konferencje, programy edukacyjne, ulotki, broszury, publikacje, plakaty;
- f) podniesienie poziomu świadomości społecznej na temat problemu przemocy w rodzinie.

Rezultaty wdrożenia programu można analizować w dwóch płaszczyznach, jako korzyści:

a) dla osób i rodzin doświadczających przemocy, do których można zaliczyć:

- Możliwość uzyskania wieloaspektowej oferty pomocy w przewycięzaniu trudnej sytuacji.
- Poznanie swoich mocnych i słabych stron, uzyskanie informacji zwrotnych od innych osób doświadczających problemu przemocy.
- Większy wybór osób pomagających, możliwości otwierania się na różne relacje.
- Większa samodzielność w realizacji potrzeb życiowych dzięki specjalistycznemu wsparciu.
- Lepsze rozumienie potrzeb, problemów oraz zasobów pomocnych w przewycięzeniu trudności i poprawie swojej sytuacji.
- Wsparcie, którego nie można byłoby osiągnąć bez odpowiedniej pomocy specjalistów.
- Poczucie większej wartości oraz wpływu na własne życie.

b) dla osób pomagających rozwiązać problem, w tym członków Zespołu Interdyscyplinarnego, do których można zaliczyć:

- Poszerzenie diagnozy o aspekty dostrzegane przez specjalistów, zwiększenie trafności diagnozy sytuacji życiowej, możliwość weryfikacji dotychczasowego jej postrzegania.
- Poszerzenie możliwości rozumienia specyfiki postępowania w innych dziedzinach pomagania, wiedzy.
- Poznanie swoich mocnych i słabych stron, uzyskanie informacji zwrotnych od innych uczestników Zespołu.
- Poznanie trudności w pracy innych specjalistów, które mogą być przewycięzone niejednokrotnie tylko dzięki współpracy w Zespole Interdyscyplinarnym.
- Podejmowanie działań uwzględniających wieloaspektową wiedzę o kliencie zgodnie ze specjalizacją.
- Szybkiego poznania realnych postaw i możliwości klienta oraz efektywne przewidywanie ograniczeń, barier, nowych problemów.
- Zwiększenie skuteczności działania.

Zakres wszystkich planowanych do realizacji zadań oraz terminy ich realizacji zostały przedstawione w wersji tabelarycznej w końcowej części Programu jako „Harmonogram wdrażania Programu”.

6. Metody i techniki realizacji programu

Do realizacji programu posłużą dwie najważniejsze metody pracy socjalnej. Pierwszą z nich jest metoda „team work”, czyli praca grupowa w zespole specjalistów. Praca w zespole specjalistów ma swoją specyfikę, ze względu na to, że tworzące zespół osoby wnoszą do grupy specjalistyczną wiedzę i kompetencje, które wynikają z ich zróżnicowanego przygotowania zawodowego. Aby praca zespołu przynosiła wymierne efekty, muszą zostać spełnione cztery warunki:

- 1) zdefiniowanie celów powinno przełożyć się na konkretne działania prowadzące do rozwiązania problemów przemocy.
- 2) swobodne wypowiedzianie własnego zdania i opinii, przy zachowaniu odrębnego zdania innych członków zespołu i dążeniu do skutecznego porozumiewania się.
- 3) maksymalne wykorzystanie doświadczenia zawodowego wszystkich członków zespołu, poprzez pełnienie konkretnych ról w zespole nakierowanym na pracę z osobami doświadczającymi przemocy lub osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy.
- 4) zapewnienie możliwości oceny własnej pracy przez osoby będące członkami zespołu. Praca, aby była efektywna, wymaga nie tylko zaangażowania ale też ewaluacji – oceny i wyciągania wniosków prowadzących do jej doskonalenia.

Stosowanie metody „team work” wymaga przestrzegania pewnych zasad tj. celowości działania, współdziałania osoby doświadczającej problemu w planowaniu działań na jej rzecz oraz akceptacji celów działania.

W praktycznym działaniu metoda „team work” zostanie wykorzystana przez Zespół Interdyscyplinarny, który jest inicjatorem i twórcą niniejszego Programu.

Drugą metodą, którą zostanie wykorzystana we wdrażaniu Programu będzie metoda prowadzenia indywidualnego przypadku „case work”. Metoda ta polega głównie na pomocy w rozwiązywaniu problemów osoby poprzez bezpośrednie oddziaływanie pracownika (specjalisty) na nią i jej najbliższe otoczenie. Praca metodą indywidualnego przypadku wymaga bogatej wiedzy teoretycznej z różnych dziedzin oraz doświadczenia praktycznego. Istotą prowadzenia osoby (klienta) tą metodą jest mobilizowanie i motywowanie jednostki do zmiany swojej sytuacji oraz wyposażenie jej w wiedzę i umiejętności niezbędne do samodzielnego funkcjonowania. W tym działaniu nie ma miejsca na wyręczanie osoby oraz uzależnianie osoby (klienta) od pracownika prowadzącego interwencję przeciw przemocy.

Pierwszym etapem w ramach tej metody jest diagnoza, której zadaniem ma być ujawnienie czynników powodujących zaistnienie trudnej sytuacji w życiu osoby. Etap skoncentrowany na rozpoznaniu, które prowadzi do diagnozy przypadku, polega na identyfikacji i analizie sytuacji jednostki w kontekście problemu, z którym się ona boryka. Materiał konieczny do opracowania diagnozy może pochodzić z różnych źródeł, zebrany za pomocą różnych technik i narzędzi, a dotyczy zwykle sytuacji osobistej, bytowej, zdrowotnej i społecznej. W zbieraniu danych i kompletowaniu historii przypadku należy się ograniczyć do faktów istotnych dla rozwiązania problemu. Głównym źródłem informacji powinien być sam klient, w wyjątkowych sytuacjach informacje te powinny być potwierdzone przez osoby z najbliższego otoczenia. Na podstawie zgromadzonych danych formułowane są wnioski,

stanowiące o jakości diagnozy i podejmowaniu dalszych kroków z celu rozwiązania problemu przemocy w rodzinie.

Głównym narzędziem diagnozy są formularze „Niebieskie Karty” oraz wywiad rodzinny środowiskowy, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej. Wywiad oraz obserwacja to najczęściej używane techniki zbierania materiału i nimi najczęściej należy posługiwać się podczas wdrażania programu.

Po przeprowadzeniu diagnozy należy ustalić plan postępowania (drugi istotny etap pracy), określający kolejne kroki podejmowania interwencji. Opracowanie planu pracy z osobą (rodziną) powinno określać, co, kiedy i jak ma uczynić pomagający w odniesieniu do osoby, której pomaga i jego rodziny, aby uruchomić proces pomocy, rewalidacji, terapii.

Najdłuższym etapem jest prowadzenie przypadku według opracowanego planu, tzw. interwencja, wymagająca korygowania diagnozy i planu postępowania. Rzeczywista interwencja rozpoczyna się już od pierwszego kontaktu. Cele działania, w tym terapii są określane wspólnie przez ZI (grupę roboczą i osobę doświadczającą przemocy), a sposób prowadzenia przypadku wynika z potrzeb klienta. Bardzo ważnym etapem jest zakończenie interwencji. Ma ono być wyraźnym znakiem, że zespół uważa swoją dalszą aktywność za zbędną a osoba, która doświadczała przemocy jest w stanie samodzielnie funkcjonować w swoim środowisku.

Uzupełnieniem w działaniach wdrożeniowych będzie też metoda środowiskowa, w ramach której przewiduje się organizowanie kampanii społecznych i akcji informacyjnych, działania profilaktyczne oraz szeroko rozumianą edukację społeczną.

7. Budżet programu

Program realizowany będzie w ramach środków własnych Gminy Łabunie. Koszty, które się pojawią w trakcie realizacji projektu będą planowane każdego roku w budżecie GOPS.

Praca członków zespołu interdyscyplinarnego mieści się w ramach kosztów zakładów pracy delegujących członków do pracy w ZI oraz ich obowiązków zawodowych. Spotkania ZI oraz grup roboczych nie będą pochłaniały środków finansowych w kategorii „wynagrodzenie” osobowe.

Obsługę organizacyjno – techniczną zespołu interdyscyplinarnego prowadzi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łabuniach. Zespół korzysta ze sprzętu komputerowego oraz lokalu GOPS jako miejsca posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych.

Prowadzenie szkoleń, narad, konferencji, programów edukacyjnych dla mieszkańców Gminy, zakup ulotek, plakatów, publikacji, broszur, formularzy „Niebieskie Karty” oraz pobyt osób doświadczających przemocy kierowanych do Ośrodków Wsparcia finansowane będzie ze środków przeznaczonych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, ewidencjonowanych w rozdziale 85205 Budżetu Gminy. Limity środków finansowych na realizację Programu ustalane będą corocznie w trybie określonym dla samorządów w przepisach o finansach publicznych. Finansowanie działań Programu może także odbywać się z udziałem sponsorów oraz środków pozyskiwanych w ramach grantów i programów dofinansowywanych ze środków Unii Europejskiej.

8. Monitorowanie i ewaluacja programu

Monitorowanie procesu wdrożenia Programu odbywać się będzie w okresach rocznych, zgodnie z terminami określonymi w statystyce publicznej- adekwatnie do terminów sporządzania sprawozdań z działalności ZI oraz zadań w zakresie wdrażania Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022 i kolejne lata. Informacje o realizacji przedsięwzięć programu będą gromadzone przez osobę imiennie wyznaczoną do obsługi Programu przez Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łabuniach.

Zespół Interdyscyplinarny dokona rocznej oceny postępów w realizacji Programu w odniesieniu do wszystkich wskaźników przedstawionych dla celu głównego i celów szczegółowych celem przeprowadzenia dokładnej ewaluacji i sprawdzenia skuteczności wdrażania Programu oraz przedłoży tę ocenę Kierownikowi GOPS celem dalszego wykorzystania i zaprezentowania efektów wdrożeniowych Wójtowi i Radzie Gminy. Dokumentacja dotycząca wdrażania Programu przechowywana będzie w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej.

W przypadku wystąpienia nowych okoliczności mających wpływ na kształt i treści programu, może on być modyfikowany w trakcie jego realizacji, pod warunkiem zachowania formy pisemnej i procedury obowiązującej dla uchwalenia Programu.

Po zakończeniu realizacji Programu Zespół Interdyscyplinarny opracuje końcowy Raport Ewaluacyjny, który zostanie wykorzystany jako narzędzie do projektowania działań w kolejnym programie przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy.

9. Harmonogram wdrażania „Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Łabunie na lata 2021-2025”

Do osiągnięcia celu głównego zaplanowano realizację czterech celów szczegółowych oraz działań, które zostały wskazane w poniższym zestawieniu.

<i>L p</i>	<i>Cel szczegółowy</i>	<i>Zakres działań</i>	<i>Wskaźnik realizacji działań</i>	<i>Termin realizacji</i>	<i>Realizator/rzy</i>
<i>1</i>	Zwiększenie zakresu działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na obszarze Gminy Łabunie.	Inicjowanie lokalnych kampanii społecznych propagujących prawidłowe relacje w rodzinach.	✓ liczba przeprowadzonych kampanii w skali roku	Corocznie	ZI oraz GOPS, UG, GKRPA
		Współpraca z lokalnymi placówkami oświatowymi w zakresie podnoszenia poziomu świadomości i wrażliwości społecznej.	✓ liczba pogadanek, spotkań i zajęć edukacyjnych w placówkach	Na bieżąco	Szkoły Podstawowe, świetlice
		Współpraca z lokalnymi instytucjami typu placówka ochrony zdrowia, placówka kultury, kościół oraz mediami na temat propagowania działań wspierających osoby doświadczające przemocy.	✓ liczba przekazanych materiałów informacyjno-edukacyjnych ulotek, plakatów	Na bieżąco	NZOZ, PARAFIA
		Aktualizowanie tematycznej strony	✓ liczba aktualizacji strony	Na bieżąco	ZI/GOPS

		internetowej z bazą danych o instytucjach wspierających rodzinę.	internetowej		
		Zacieśnienie współpracy ZI z pracownikami socjalnymi oraz asystentem rodziny w zakresie diagnozowania oraz działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych postaw rodziców, zwłaszcza rodziców małoletnich.	✓ liczba osób objętych wsparciem asystenta i pracownika socjalnego w ramach pracy socjalnej	Na bieżąco	GOPS
2	Zwiększenie dostępności do różnorodnych form wsparcia osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.	Współpraca z podmiotami oferującymi poradnictwo specjalistyczne dla osób doświadczających przemocy.	✓ liczba osób skierowanych do uzyskania poradnictwa specjalistycznego	Na bieżąco	ZI, GOPS
		Inicjowanie działań grup wsparcia dla osób doświadczających przemocy.	✓ liczba grup wsparcia dla osób z problemem przemocy ✓ liczba osób w grupach	Na bieżąco	ZI, GOPS
		Kierowanie do placówek wsparcie dziennego dla osób doświadczających przemocy.	✓ liczba osób skierowanych do placówek wsparcia	Na bieżąco	ZI, GOPS
3	Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.	Izolowanie sprawców przemocy.	✓ liczba zastosowanych środków izolacji (zakaz zbliżania, nakaz opuszczenia mieszkania)	Na bieżąco	PP
		Uczestnictwo sprawców przemocy w programach korekcyjno-edukacyjnych.	✓ liczba osób poinformowanych o możliwości udziału w PKE. ✓ liczba osób uczestniczących w	Corocznie	PCPR i OIK

			<p>programach</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba osób, które ukończyły program edukacyjno - korekcyjny 		
		Ściganie sprawców przemocy i osób podejrzanych o stosowanie przemocy.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba złożonych do prokuratury zawiadomień o popełnieniu przestępstwa ✓ liczba wszczętych postępowań w sprawie przemocy ✓ liczba umorzonych postępowań wobec sprawców przemocy ✓ liczba postępowań zakończonych ukaraniem sprawcy 	Na bieżąco	ZI, KPP, Prokuratura, Sąd
		Kierowanie do GKRPA.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba wniosków skierowanych do GKRPA 	Kwartalnie	ZI, GOPS, KPP
4	Wzmocnienie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości	Szkolenia i podnoszenie kompetencji członków ZI.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba szkoleń dla członków ZI ✓ liczba członków ZI uczestniczących w szkoleniach 	Rocznie	Realizatorzy oraz Przewodniczący ZI
		Organizowanie szkoleń i spotkań warsztatowych na poziomie ZI.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ liczba szkoleń 	Na bieżąco	Przewodniczący ZI

	i dostępności świadczonych usług.		✓ liczba osób uczestniczących		
		Umożliwienie uczestnictwa w superwizji dla członków ZI	✓ Liczba superwizji ✓ Liczba osób uczestniczących	Na bieżąco	Przewodniczący ZI

Podsumowanie

Przemoc jest jednym z najbardziej niepokojących zjawisk współczesnego świata, jest mechanizmem regulującym stosunki panujące między ludźmi w różnych grupach, instytucjach, środowiskach i układach społecznych. W poszukiwaniu skutecznych form przeciwdziałania przemocy w rodzinie i pomagania jej ofiarom angażuje się wielu profesjonalistów, organizacji pozarządowych i specjalistycznych instytucji. Nie jest to łatwe zadanie, bowiem środowisko rodzinne jest i powinno być skutecznie chronione przed ingerencjami zewnętrznymi. Zajmowanie się przemocą domową wymaga więc niezwyklej wrażliwości, wnikliwego rozumienia złożoności zjawisk występujących w życiu rodzinnym, jak i szczególnej troski i rozwagi w trakcie interwencji.

Pomoc dostępna dla ofiar przemocy w rodzinie na terenie Gminy Łabunie to pomoc prawna, rzeczowa, finansowa oraz psychologiczna. Zakłada się, że wspólna praca całego Zespołu Interdyscyplinarnego oraz instytucji lokalnych współpracujących w tym obszarze powinna przynieść wymierne efekty w postaci dalszego ograniczenia zjawiska przemocy domowej w Gminie.

Wdrożenie programu oraz praca specjalistów zaangażowanych w działania programu umożliwi spojrzenie na kwestię przemocy z odmiennych perspektyw oraz ułatwi efektywne działanie w sytuacji krzywdzenia ofiar. Kluczowym aspektem działań w ramach programu jest podejście wskazujące, że *„Przemoc w rodzinie jest przestępstwem. W procesie wdrażania programu najważniejsze jest bezpieczeństwo osoby doświadczającej przemocy. Za przemoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca przemocy”*.